

FRÁSÖGN

af fundi Evrópuráðsþingsins í Strassborg 28. september– 2. október 2015.

Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins sóttu fundinn Karl Garðarsson formaður, Ögmundur Jónasson og Brynjar Þór Níelsson, auk Vilborgar Ásu Guðjónsdóttur ritara. Helstu mál á dagskrá voru flóttamannavandinn í Evrópu, hagsmunir lyfjaiðnaðarins, trúfrelsi og reglulegt eftirlit með öllum aðildarríkjum ráðsins. Wojciech Sawicki var endurkjörinn framkvæmdastjóri Evrópuráðsþingsins til 5 ára, með 140 atkvæði á móti 108 atkvæðum mótframbjóðandans, Svetislavu Bulajic, fyrrum þingkonu frá Serbíu. Framkvæmdastjórn þingsins ákvað að senda nefnd þingmanna til kosningaeftirlits í Aserbaídsjan 1. nóvember nk. þrátt fyrir að Lýðræðis- og mannréttindastofnun ÖSE, ODIHR, hefði ákveðið að gera það ekki vegna þeirra takmarkana sem stjórnvöld landsins hugðust setja á störf stofnunarinnar. ODIHR rannsakar ítarlega aðstæður í því landi sem kosningaeftirlit fer fram og veitir sendinefndum alþjóðlegra þinga mikilvægan stuðning við störf sín á meðan á skammtímaeftirliti þeirra stendur. Að mati framkvæmdastjórnar þingsins er kosningaeftirlit nauðsynlegt í ríkjum sem eru undir sérstöku eftirliti þingsins líkt og Aserbaídsjan og skýrsla sendinefndar þingsins um kosningarnar ómissandi hluti af því starfi.

Thorbjörn Jagland, framkvæmdastjóri Evrópuráðsins, sat fyrir svörum á fyrsta degi þingfunda. Karl Garðarsson spurði Jagland hvort viðræður ættu sér stað milli Evrópuráðsins og Rússlands um stöðu landsins innan ráðsins, og vísaði til funda forseta Bandaríkjanna og Rússlands á allsherjarþingi Sameinuðu þjóðanna um aukna hernaðarlega íhlutun Rússa í Sýrlandi og neyðarástandið í Úkraínu. Jagland svaraði að ekki einungis væru í gangi samræður milli ráðsins og Rússlands heldur hefði ráðherranefnd Evrópuráðsins samþykkt fjölda ákvarðana um ólöglega innlimun Rússa á Krímskaga og hlutdeild þeirra í málefnum Austur-Úkraínu. Samhliða því styddi Evrópuráðið viðleitni Úkraínumanna við að byggja upp traust ríki þar sem spilling þrífist ekki. Ástandið í Sýrland væri hins vegar ekki til umræðu þar sem Evrópuráðið hefði ekki umboð til að taka á því. Það væri á ábyrgð öryggisráðs Sameinuðu þjóðanna að tryggja frið og öryggi í heiminum og hvað Sýrland varðaði hefði öryggisráðið brugðist.

Í umræðum um flóttamannavandann í Evrópu var annars vegar rætt og ályktað um þörfina fyrir nýtt kerfi fyrir móttöku hælisleitenda sem koma til álfunnar og hins vegar þær áskoranir sem þau ríki sem flóttamenn hafa viðkomu í standa frammi fyrir. Þingið mælti með því að Evrópusambandið og aðildarríki þess mótuðu skuldbindandi reglur um móttöku og flutning hælisleitenda milli aðildarríkja í viðleitni sambandsins til að bæta framkvæmd Dyflinnarreglugerðarinnar og annarra reglna um móttöku flóttamanna. Þá mælti þingið með því að búin yrði til sérstök lagaleg staða „evrópskra flóttamanna” sem gætu á grunni þeirrar stöðu flutt búferlum milli aðildarríkja og notið sömu réttinda í þeim öllum. Eða að öðrum kosti að flóttamenn sem eru undir alþjóðlegri vernd fái langtímadvalarleyfi að tveimur árum liðnum. Hvað varðar Dyflinnar-reglugerðina kallaði þingið eftir að Evrópusambandið og aðildarríki þess hefðu án tafar heildræna endurskoðun á henni. Í ályktun um þær áskoranir sem þau ríki sem flóttamenn hafa viðkomu í standa frammi fyrir mælti þingið með því að Evrópusambandið tryggði samræmi í stefnu sinni gagnvart flóttamönnum, virti mannréttindi og réttarríkið og forðaðist að einblína á landamæraeftirlit og öryggismál. Þingið óskaði jafnframt eftir því að aðildarríki Evrópuráðsins sendu hælisleitendur ekki til baka til Líbanons, Jórdaníu, Tyrklands, Grikklands, Makedóníu, Serbíu eða Ungverjalands eða annarra ríkja sem bera meiri þunga af flóttamannastraumnum en önnur ríki og/eða þar sem öryggi hælisleitenda er ekki tryggt af hálfu móttökuríkjanna. Í tilmælum til ráðherranefndar Evrópuráðsins hvatti þingið nefndina til að tryggja mannréttindi flóttamanna í samstarfi sínu við þriðju ríki og styðja viðkomandi ríki í viðleitni þeirra við að auka vernd flóttamanna og við að móta heildstæða stefnu fyrir aðlögun flóttamanna.

Ögmundur Jónasson tók þátt í umræðum um lýðheilsu og hagsmuni lyfjaiðnaðarins fyrir hönd síns flokkahóps. Hann sagði umræðuna afar mikilvæga í ljósi vaxandi áhyggna Evrópubúa af snarhækkandi lyfjaverði. Sem dæmi hefði ein tafla af alnæmislyfinu Daraprim hækkað í verði um 5.500% eftir að fyrirtækið sem framleiddi lyfið var keypt af spákaupmönnum fyrr á árinu. Umræðan væri erfið og viðkvæm, hann hefði kynnst því vel sem heilbrigðisráðherra. Fólk sem ætti við erfið heilsufarsvandamál að stríða gagnrýndi stjórnvöld oft harðlega fyrir að samþykkja ekki kröfur lyfjafyrirtækjanna, í þeirri von að fá lyf sem gætu bjargað lífi þess eða gert það bærilegra. Þörf væri á regluverki sem kvæði á um gagnsæi í lyfjaiðnaðnum og samskiptareglur lyfjaiðnaðarins og heilbrigðiskerfisins, strangari reglum um leyfisveitingar og markvissa menntun heilbrigðisstarfsmanna um eðli þessarar starfsemi.

Ögmundur tók einnig þátt í umræðum um trúfrelsi fyrir hönd síns flokkahóps. Hann sagði ákall eftir umburðarlyndi og virðingu fyrir fjölhyggju einstaklega mikilvægt nú þegar heimurinn væri bókstaflega á faraldsfæti, þar sem hundruð þúsunda eða jafnvel milljónir manna væru á vergangi, oftast en ekki að flýja stríð og fátækt. Það væri yndislegt að upplifa göfuglyndi og hjartahlýju almennra borgara þegar kæmi að móttöku flóttamanna og eins hræðilegt og ástandið væri kallaði það hugsanlega fram það besta í fólki í móttökuríkjunum. En það væru ekki allir jafn umburðarlyndir, sumir væru fjandsamlegir í garð flóttamanna og héldu því fram að þeir græfu undir til að mynda kristnum gildum. Því væri mikilvægi umræðunnar mikið. Loks tók hann sérstaklega undir mikilvægi tilmæla þingsins til ráðherranefndar Evrópuráðsins um að setja á fót umræðuvettvang ráðsins og fulltrúa trúar- og lífskoðunarsamtaka í Evrópu.

Fyrir hönd síns flokkahóps tók Ögmundur Jónasson einnig þátt í umræðum um þá ákvörðun Evrópuráðsþingsins að hefja reglulegt eftirlit með öllum aðildarríkjum ráðsins til að ganga úr skugga um að þau uppfylltu skyldur sínar gagnvart ráðinu. Áður hafði þingið einungis eftirlit með ákveðnum ríkjum. Hann sagði ákvörðunina jákvæða, með því að hafa eftirlit með öllum aðildarríkjum gæti þingið komist hjá því að vera sakað um fordóma eða tvöfalt siðgæði. Líta ætti á eftirlitið sem uppbyggilegt tæki sem gæfi aðildarríkjum færi á að bæta sig og sem gæti greitt götu framfara á sviði mannréttinda. Eftirlitið leiddi til framfara þegar kæmi að mannréttindum, á því væri enginn vafi. Hann gagnrýndi jafnframt aðkomu margra þingmanna að starfi eftirlitsnefndarinnar á þeirri forsendu að þeir drægju taum flokka og ríkja í starfi sínu innan nefndarinnar, í stað þess að sinna því hlutverk einu sem þeim væri ætlað, þ.e. að standa vörð um mannréttindi.

Loks tók Ögmundur þátt í umræðum um ályktun um jafna ábyrgð foreldra í uppeldi barna og hlutverk feðra í því sambandi. Hann tók undir tillögur ályktunarinnar um að auðvelda bæri feðrum að umgangast börn sín. Eðlilegt væri að foreldrar deildu umráðarétti yfir börnum sínum eftir skilnað, þróunin væri í þá átt og væri það ánægjulegt. Í erfiðum skilnaðarmálum væri mikilvægt að til staðar væri faglegt sáttaferli til að stuðla að slíku samkomulagi eins og hefði verið gert á Íslandi. Í tíð sinni sem innanríkisráðherra hefði hann lagt ríka áherslu á að styrkja slíkt ferli.

Af öðru sem var samþykkt á þinginu má nefna ályktun um starf Efnahags- og samvinnustofnunar Evrópu (OECD), framkvæmd dóma mannréttindadómstóls Evrópu, þá iðju stjórnvalda í sumum aðildarríkjum Evrópuráðsins að halda einstaklingum í varðhaldi áður en dæmt hefur verið í pólitískt viðkvæmum málum og stefnu Evrópu gagnvart lyfjamisnotkun. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins og á vefsvæðinu www.assembly.coe.int.